ROSKILDE
1000 ÅR - 1998

Udgivet med støtte fra Uni-Danmark fonden

ISBN 87 88 717 17 8

Agnes Henningsen
i Roskilde

af Lotte Fang

Kulturhistoriske personligheder og begivenheder i Roskilde

Tekst: Lotte Fang
Layout og tryk: Grønager's Grafisk Produktion
Roskilde 1995
ISBN 87 88 717 17 8

Udgivet med støtte fra Uni-Danmark fonden

Agnes Henningsen i Roskilde

I 1899 flyttede Agnes Henningsen til Roskilde med 2 af sine 4 børn, Esther og Poul. Årene i Roskilde kom vel ikke til at betyde meget for Poul Henningsen, barn som han var, men Poul Hammerich fortæller alligevel levende herom i „Lysmageren".
For Agnes Henningsen derimod, blev det 7 gode år, hvor hun fandt sin livsbane som forfatter, spændende og medrivende skildret i hendes erindringer. I 101-året for Poul Henningsens fødsel mindes disse 7 år i familien Henningsens liv med en mindeplade og dette lille hæfte, som indeholder afsnit af Agnes Henningsens erindringer, der fortæller om Roskilde-tiden.

Roskilde, Juni 1995

Lotte Fang

Forfatteren Agnes Henningsen

„Forlang alting af dig selv og ikke noget af andre, ikke det allermindste, når det gælder kærlighed; så kan du slet ikke undgå at blive lykkelig". Sådan formulerede Agnes Henningsen sin leveregel i „Barnets magt" fra 1923.

Målet med hele hendes forfatterskab var at få opbygget en kvindelig identitet, så kvinden ikke skulle opleve kærligheden som forsørgelse og undertrykkelse, men på lige fod med manden, og at kvinden var sig sin seksualitet bevidst og ikke undertrykte den. Agnes Henningsen viste gennem sine romanfigurer at hun så den brutale, afstumpede mand og den frigide fordømmende kvinde som en konsekvens af det borgerlige samfunds seksuelle konventioner.

Ikke mærkeligt at borgerskabet gyste og med velbehag sladrede om denne forfatter, hvis indstilling til livet var, let gang på jorden. Der må være blevet talt meget i hjemmene i Roskilde, da det rygtedes, hvem der var kommet til byen.

Livet før Roskilde

Agnes Henningsens liv begyndte lyst og lykkeligt i 1868 på Skovsbo ved Ullerslev. Meget tidligt mistede hun sin mor, og da faderen giftede sig med sine 3 døtres glædesløse og melankolske lærerinde krøb tiden afsted „som en syg krage." Inden Agnes var 15 år var barndomstiden forbi. Faderen døde forgældet og fordrukken. De 3 piger kom på en pigekostskole ved Antvorskov og rundt omkring i familiepleje. Den meget unge Agnes brugte ægteskabet til at bryde ud som så mange andre unge kvinder før hende. I 1887 giftede hun sig med den senere gymnasielærer Mads Henningsen. De flyttede til København. For at hjælpe på familiens økonomi begyndte hun at skrive og debuterede i 1891 med noveller i avisen „Københavneren", men skrevet under psydonym for ikke at ødelægge hendes mands gode navn og rygte.

Det sørgede han imidlertid selv for. En erotisk forseelse overfor en elev udstødte ham fuldstændig fra det gode selskab, og han måtte emigrere til USA. Ægteskabet var alligevel slut. I 1895 gik ægtefællerne fra hinanden. Den 27-årige Agnes Henningsen stod alene med 4 børn og skulle prøve at forsørge dem alle, uden uddannelse og formue. Den yngste af de 4 børn, Poul

var født i 1894. Hans efternavn til trods, var hans far forfatteren Carl Ewald, som Agnes Henningsen havde haft et kærlighedsforhold til siden 1891, idet Carl Ewald nok i teorien mente at kvinden skulle leve et frit seksuelt liv, men absolut ikke følte at „hans kvinder" skulle føre teorien ud i praksis. Poul Henningsen skulle blive en lige så stor personlighed som sin mor og samfundsrevser foruden forfatter, arkitekt, maler, designer og meget mere.
Da Agnes Henningsen var blevet alene prøvede hun at blive uddannet til jordemoder og da det ikke gik, havde hun en overgang en eksklusiv frisørsalon på Strøget, men den gav ikke overskud, så Agnes Henningsen søgte tilbage til sin forfattervirksomhed og udgav i 1899 romanen „Glansbillede."

Til Roskilde

Samtidig havde hun lyttet til Holger Drachmanns råd om at rykke teltpælene op og flytte til Roskilde. Her boede hendes gode venner Alice og Gustav Wied. Det var Agnes Henningsen som i sin tid havde ført dem sammen, og siden havde hun og Gustav Wied været nære venner. Det var Gustav Wied der fandt hendes logi i Roskilde eller rettere sagt var det antikvitetshandler Mellerup, der gjorde det.
Han kunne en dag meddele Gustav Wied: „En har erkyndiget sig om at førstesalen hos købmand Fernando Møller er ledig, en yderst respektabel

Otto Mellerup i sin mors cigarforretning Algade 49. Det ses tydeligt, at den ene del af forretningen er fyldt med Mellerups antikviteter. Senere åbnede han sin antikvitetshandel, hvor nu Schou-Epa ligger.

adresse for mindre bemidlede" Den passede fint til den lille apanage, som Agnes Henningsens svogre sendte hende.

Den 18. april 1899 gik turen med tog til Roskilde. I „Byen erobret" fortalte Agnes Henningsen: „Den vanskelige Esther og jeg skulle flytte fra Vesterbrogade til Roskilde, Elli og Tage blive hos deres bedstemor, og Poul tages fra mor Julle. Det var et stort fremskridt for mig at skulle have halvdelen af børnene og dem alle i ferierne. Livet artede sig storartet i foråret 1899.

Algade 64 er huset forrest i billedet til venstre. Det lader til at være under reperation. Billedet er fra ca. 1900.

Vi skulle bo ud til jernbaneskråningen men på toppen af et lille gammelt købmandshus, i et par to værelsers lejligheder. Hjemme hos Riis havde jeg beskrevet opgangen sådan: En hønsestige, ingen entre, en stumtjener modtager os. Så det var rimeligt Esther surmulede, da hun opdagede der var rigtige trin i trappen og ingen døvstum negerdreng til at tage tøjet.
Hun udfoldede sig som en gul krokus i solen. Det skyldtes hushjælpen, en skinnende ren Nørrebropige, ved navn Ras som hun var blevet kaldt det i

skolen. Hun var ved at dø af grin over den tiåriges påfund og de blev veninder. Poul var hende for alvorlig i tale med værktøj i hånd ja, i leg ... respektindgydende og for artig. Da hun spurgte ham hvor gammel han var svarede han med mor Julles travlhed „Fire-halvfemte" og hun måtte skjule sit smil. Ras som ellers gled så sødt omkring i huset kunne støje op. Når hun skulle på indkøb stod hun pludselig bag min skrivebordsstol og skingrede, „Knapper." Første gang så jeg forvirret op fra korrekturen uden at vide hvad det betød. Hun trillede sin pegefinger imod tommelfingeren og skingrede igen, „Knapper." Jo men lystig larm var opmuntrende i eget hjem.
Den ene toværelses var min ganske alene. Dagligstuen havde udsigt over de lave genbohuse helt til Himmelev kirke. Der var Troldmandens skrivebord og Carl Ewalds sofa. Døren skulle altid stå åben ind til det lille soveværelse, som havde to små vinduer med nykøbte hvide mollsgardiner, en hvid smal seng var uden himmel som den var uden mage uden nogen herligheder. Men der var et fornemt bord af Johans. Et rokokospejl og et smyrnatæppe han havde købt i Berlin., to stole fra Gustav Wied, en sofa fra Johannes Magnussen. Nu havde jeg lært at være taknemmelig over tingene.
Naturligvis mente jeg ikke noget alvorligt med et så fortryllende sovekammer, dertil var børnenes lejlighed for tæt på min. Hvem kan nyde elskovsglæde uden tryghed? Kun indledningen blev jeg ved med at drømme mig her ... Jeg stod med min ukendte elskede og stirrede efter det drønende eksprestog, der havde forbindelse helt ned til Rom. Jeg havde ingen ny lært at kende længe. Roskilde var ikke som Mimis Rudkøbing eller Tuts Ålborg, hvor venlige medborgere standsede og spurgte til en... skønt vi omgikkes Gustav Wied, der boede fint og var berømt, også i Tyskland. Ras og jeg blev kun hilst af dem vi handlede hos.

Carl Ewald

De Københavnske venner var jeg flyttet fra med vilje og dem længtes jeg ikke efter. Men en dag da jeg stod og kikkede til Himmelev spankede Carl Ewald frem ovre ved de små genbohuse og lignede alverden ved siden af dem. Jeg glædede mig til at vise indendørs-eksperten fire nye stuer og to børn og stillede mig spændt op ude ved stumtjeneren og så ham stige op ad hønsestigen. Han busede straks ud med at jeg skulle være parat til det tog der gik til København om et kvarter. Han havde samlet det morsomste selskab. Å nej jeg tog så nødigt herfra endnu. Prindsen da. Han kunne telefonere dem ud på Hotel Prindsen. Nej tak, her i byen gik jeg ikke på café. Så lige med et, vendte han sig om inde i stuen, hvor Poul lå på gulvet og tegnede og gik uden at rose hverken bopæl eller børn. Jeg havde veninder. Alice sparede jeg på for ikke at trætte hendes digter. Men Riis kom hver fridag ... tit med frøken Bergler som hun beundrede fordi hun var den eneste der havde givet afkald på Carl Ewald. Når jeg havde travlt gik de på opdagelse efter nye smukke steder i den rige omegn. De to københavnere, som ingen anelse havde om det rigtige land!"

Forår og rigtige venner

„Ikke engang jeg havde oplevet et forår som dette. Ingen steder rislede der kilder som her. Et spring over gaden og vi var mellem store marker hvor man ingen mødte. En skrænt med hestehov, følfod og piletræer regnede vi for vores egen. Vi ejede også en afsides have ved en ældgammel bondegård med vandmølle. Manden gav os lov til at ligge så længe vi ville i det høje græs og se på det sprudlende vand under hjulet.
Vi havde krammet på Riis. Så vel befandt hun sig hos os. Da den fire-halvfemteårige anvendte hendes søndagsskilling til en violbuket til Ras, sagde hun bare, at vi fik hele repertoiret om igen med den herre, at da Esther kom fra eksamen på sin højere pigeskole og flot knipsede af os: „Nu har jeg været henne og nubbe mig et tg" kom pædagogen slet ikke til orde. Pigebarnet hævede advarende hånden: „Riis. En gæst retter vel ikke."

Den første bog

„Min bog havde længe ligget i boghandlerens vindue. Jeg vågnede tidligt hver morgen og sprang ud efter avisen som vedblev at tie og være tom og død. Heller ikke en lyd fra de femogtyve frieksemplarer, som i taknemmelighed var sendt til slægt og venner. Bifaldet udeblev. Der var forårsmarked på Hestetorvet, desværre regnede Ras det ikke for noget og ville vaske alligevel, og Esther var med skolekammerater så Poul måtte alene derhen. Avisen havde været stum som sædvanlig. Men med denne post skulle der komme et brev fra en af de femogtyve! Det var mig umuligt at gå hjemmefra.

Så var der brev om bogen. Et muntert et fra Johannes Magnussen med en anmeldelse fra Nationaltidende. I Mimis blad! Det var en lykke. Det ville hun blive stolt af. Jeg fløj den igennem, mens jeg klædte mig på til København. Fløj den en gang til igennem satte kornblomsthatten på og fremstillede mig ved vaskebaljen for Ras, som aldrig havde set mig i stadsen. Hun sagde det var fornuftigt at jeg endelig gik lidt på sjov. Først måtte jeg ned at forberede Poul på at kun en af os var hjemme. Og det var jeg tilfreds med. For jeg ville sikkert møde Gustav Wied på hans første tur... de ture var regelmæssige så folk stillede deres ure efter dem. Nu måtte han forlængst havde læst bogen og ville rose mig som han i min barnlige fortid havde rost novellerne."

Gustav Wied

„Han dukkede op længe før Hestetorvet. Desværre med de store violblå øjne funklende af hovedpine... nu var det næsten hver dag. Alligevel studerede han markedsfolk for den studeren kunne han slet ikke lade være med. „Hallo" sagde han stille. „jeg skulle netop op til Dem." Og tale om bogen tænkte jeg. Hvorfor er De i sådan skrud til hestemarked?" spurgte han. „Der var rosende anmeldelse i Nationaltidende i Mimis blad" svarede jeg. „Jeg må til København og snakke med dem om det." „Rosende anmeldelse i Nationaltidende. Det var jo ikke så godt. Jo jo bare vores egne så ikke svigter. Alice læser på den bog, så jeg ikke kan få den. Hvorfor er den trykt

Gustav Wied i sommerdres.

så smått at det gør ondt i øjnene?" „Fordi det ikke lykkedes at få indholdet til at svare til mere end petit" svarede jeg og lo af lettelse over at der var håb for bogen, så længe han ikke havde læst den.
Han kikkede tankefuld efter to fulde karle, som var nær ved at falde over folk og spurgte: „Syntes De Glansbilledet er en god titel?" Det er en undskyldning for den mandlige hovedperson." Jeg smilede letsindigt af glæde over at tale om det. „Han er for almindelig." Da vendte Gustav Wied sine forpinte øjne imod mig og spurgte strengt:
„Hvorfor er han det?"
„For at ingen skulle genkende ham."
„Hvorfor djævelen må ingen genkende ham?"
„Næ-æ."
„Skal en menneskeskildrer tage hensyn?" Han strøg sig over panden og tålte ikke at tale så ivrigt. „Jeg skal på kirkegården for at se til nogen, som har fred . På vejen ville jeg have besøgt Dem for at fortælle at jeg har lånt Deres lille søn hele dagen til at lege med min."
Jeg sagde, at det var jeg glad for, så kunne jeg gå til mit tog. Men nej, der var mere. Kunne jeg tage lidt modgang midt i min sejrsrus? spurgte han.
„Masser" lo jeg.

Marked på Hestetorvet.

„Jo på torvet mellem boderne fik jeg kik på en pusling, som vandrede fra sted til sted håbløs, ene og melankolsk. Hvad er der i vejen lille Poul?" spurgte jeg. Jeg fik et blåt fortvivlet blik. „Hjemme i Vordingborg gik mor altid med mig på marked."
„Åh" sagde jeg og tog mig til hjertet. „De vil have ham sendt til den mor, hvor han var nummer et. Til den mor, som aldrig ville lade ham gå alene til marked. I alle ferierne skal han komme til mor Julle. Mere kan jeg ikke!"
„Så så. Lad os nu ikke tage hele glansen af Dem. Nu har jeg gjort for drengen, hvad jeg formår. Og vil opmuntre lidt på Dem." Han snurrede os ind i en butik, bad damen finde en buket, der svarede til mine øjne bifaldt det da hun kom med blå iris, betalte og snurrede os ud igen. Nu ville han glæde sig til at høre, hvad mine strøg-venner syntes om den forårspragt.
På perronen sang vores tynde udråber sit: Bayersk øl-og sodavand! Smørrebrød-i park-ker!"
„Det får man rejselyst af" sukkede Gustav Wied. „Men jeg skriver jo mine timer ... tre formiddage tre eftermiddage." Han fandt en kupé som han sagde var lovende og der var da også kun tre mænd i. Han blev stående udenfor ... ensom og melankolsk som min lille søn på markedet. Og for første gang var der et vemodigt skær over Roskilde. Skulle jeg blæse på min tur- og returbillet og springe ud og blive hjemme? Jeg kunne ikke."

Algade 64 og dets beboere

Fernando Møllers Købmandsgård lå i Algade 64, næsten ved Røde Port lige ved siden af Garvergården. Som det fremgår af Agnes Henningsens skildring så var det store hus på Algades anden side endnu ikke bygget, og hele området var meget landligt, der var åbent land fra Algade og ud mod nord. De store arealer Kong Valdemars Vej, Kong Haralds Vej osv. var vænger og marker, som først efter 1919 blev udlagt til villakvarterer.
Den gamle vandmølle kan være Ladegårdsmøllen. Den højere pigeskole, som Esther gik på, var Frøken Lønholts skole, der havde til huse i hovedbygningen på Roskilde Palæ.

Videre i „Byen erobret" fortæller Agnes Henningsen:
„Efter den dag oplevede jeg ikke meget andet af sommeren end det der nåede mig gennem vinduet når jeg en sjælden gang så op. Den ny bog skulle være færdig på tre måneder for at komme i det gode efterår.
Men Riis og frøken Bergler besøgte os hver uge til stor glæde for børnene og de fandt sig alle i min evigt bøjede nakke uden at kny.
Det kunne hænde ved aftentid at mit hoved snurrede som en symaskine. Så trængte jeg til selskabelighed og bad købmanden op sammen med hende han kaldte husholder og ham han kaldte handelsbetjent ... af Esther døbt hr. Kommien. Kommien som efternavn. Da priste vi sommeren med alle vinduer åbne og med koldt øl. Vi talte om købmandens have på den anden side jernbaneporten om hans forretning om hans travheste. Og om husbestyrerindens grå mis der så tit skænkede os killinger og var så tapper. Hr. Kommien og Ras og børnene kom også til orde med deres. Så de aftener var værdsat af hele huset.
En lørdag aften Riis og jeg ville smutte en vending i købmandens have stod hans dør åben. Det var middag med gæster og vin. De fangede os, de tvang os ind og duften af slikasparges fik os til at synke ned på de stole der blev os budt. Værten rejste sig og talte: „Dette er en skål over for frøken Riise, som er et udmærket menneske på sit område."
Riis kroede sig. Men med små mellemrum fortsatte han raden rundt efter alder med ganske den samme sætning. Til sidst blev det: „Dette er en skål over for handelsbetjenten, som er et udmærket menneske på sit område." Vi kroede os alligevel allesammen efter tur.
Sorgløse tider. Fuldkommen lykkelige tider.

„Strømmen"

„Jeg sad jo og skrev sandheden. Ja, det kunne jeg jo ikke helt vide, men sandheden som jeg så den. Denne gang ingen forskønnelse af hovedpersonen ingen lavede mænd. Jeg delte mig i to. En letsindig ung kone der flød ovenpå ligesom jeg beskyttet af opdragelse og ydre kår. Hun hed Lykke. Og en mere jævn ung pige .. den alvorlige side af mig som fik den skæbne jeg ville have fået uden mine søstre. Hun hed Karen Sofie og hun interesserede mig mest. For strømmen skulle rive hende med sig.
Hvert kapitel blev sendt til Bangsbo. Johan havde ærgret sig over der var strøget alt for meget i den gamle bog. Denne her ville han regere med. Det gjorde han fremragende. Han slettede ikke et ord, han morede sig over por-

trætterne af ham og Carl Ewald, hvor der kun var forandret navn og titel, han roste mig, så det hver gang gik stærkere med det næste kapitel. Fuldkommen lykkelige tider.
Lige før sommerferien kom der et brev at han måtte se mig, måtte tale med mig. Det betød meget for ham at det blev snart. Ikke i København. Passede Göteborg mig? Kunne jeg gøre ham den glæde? Jeg skulle telegrafere.

1900 blev Fernando Møller fuglekonge og valgte at lade sig forevige med en af sine elskede heste.

Endelig! Jeg havde altid haft mig mistænkt for at jeg var indtaget i Johan, fordi han var så lunefuld over for mig og ikke sikker i sine følelser. Sidst vi mødtes, havde han syntes så godt om mig, at det var faret frem: Nu er jeg den, der aldrig forlader dig. Det havde jeg taget for et overspændt råb. Han havde selv bidt mærke i det og havde gentaget det i sit første brev: Nu er jeg den, der aldrig forlader dig. Og han mente det! Når han så kort tid efter ville se mig og på et fremmed idyllisk sted. Han mente det! Kunne det være den ny bogs skyld? Hvad ellers? Det var den ny bogs skyld. Jeg havde aldrig været så vildt vanvittig glad.
Ved enhver begivenhed endogså ved sygdom var min første tanke ikke at det var synd for patienten men altid: hvor får vi pengene fra? Her kom det

først på hjemvejen fra telegrafstationen. Rejsepenge? Og jeg havde det med det samme! Jeg overbeviste mig om at der hverken var købmand eller kunder i butikken og stak smilende ind til den rare hr. Kommien.
Pludselig skulle jeg rejse langt for et døgn. Hvor mange penge kunne han låne mig af sine egne? Hvad jeg ville havde svarede han og tog sin tegnebog.
Så solid var han.
Henrykt steg jeg op ad hønsestigen med hånden knuget om sedlerne. Dem skulle Johan betale tilbage. Nu skulle det kun være mig en glæde at få penge af ham. Han kunne få lov til at betale hele Skive Bank om det lystede ham. Jeg havde aldrig været så vildt vanvittig glad.
To døgn efter sad jeg igen i den lille stue ud til jernbaneskråningen begravet i den ny bog og beskrev rejsen. Det blev Karen Sofies første udenlandstur."

Den bog, Agnes Henningsen skrev så flittigt på var „Strømmen." Turen til Göteborg troede Agnes Henningsen var et stævnemøde, men Johan Knudsen havde blot inviteret hende for at fortælle, at han skulle giftes med en anden. Ved det åbne vindue i Roskilde sad Agnes Henningsen nu og skrev sine oplevelser ind i den nye bog, som nåede at komme i efteråret 1899.

Besøg hos Edward Brandes

En dag tog Agnes Henningsen til København for at besøge Edvard Brandes. De talte sammen og han tilbød at rette den anmeldelse han i „en træt måske lidt gnaven halvtime" havde lavet af hendes nye bog, men Agnes Henningsen bad ham om at lade være. Hun ville lære hans oprindelige mening at kende.

Videre fortalte Agnes Henningsen:
„Og jeg tog lige hjem ... nu da jeg havde fået noget morsomt at genopleve. Min lille søn havde lavet et hus på jernbaneskråningen til sig og den fireårige garverdatter. Jeg lagde mig i læ af deres telt og fik lov til at deltage i legen, mens jeg lyttede til efterårssuset og repeterede de få ting Edvard Brandes havde sagt. Og hvor flot og frigjort jeg havde optrådt! Jo livet kunne være overvældende rigt. Der blev endnu mere stille hjemme. Mimi hav-

de skaffet os en frøken Hansen fra Lohals. Et udmærket menneske som aldrig ville forlade os for sludder og sladder skrev hun. Kåd som Ras var hun ikke"

Frokost for Georg Brandes

„For mig er det gået fremad hver eneste dag i Roskilde. Det skal jeg vise jer ved den tredje bog" forsikrede Agnes Henningsen en veninde, men før den kunne skrives skulle ideen til den komme:
„Alice og Wied gjorde hvad de formåede for at erstatte mig Ny Kongensgade og Johan som var blevet gift med sin elskede. Længe inden foråret bad de mig til en stor middag sammen med frøken Bergler.
Men der havde hun ikke sit fri væsen på, hun var bare dame. Mig havde hun kommanderet til at være vigtig, det andet klædte mig ikke, sagde hun, jeg stolede blindt på hendes smag. Ingen af os gjorde lykke. Der kom ikke noget ud af det.

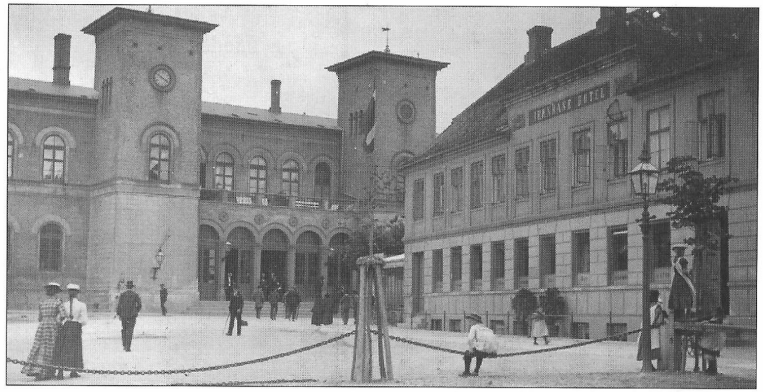

Jernbanestationen, Jernbanehotellet og et lille stykke af Hestetorvet o. 1900.

Kort efter havde vi den frokost som vi kaldte for rosen-frokosten. Det var til ære for Georg Brandes og hans skildring af en ung polsk dame, der havde sat mig i en sværmerisk begejstring. For at det ikke skulle gå med den store kritiker, som det gik med den store norske digter, skrev jeg vores fulde hensigt: Han skulle være ene mand mellem syv beundrerinder, hvoraf jeg var den ældste. Han svarede at tak det tiltalte ham.
Langs alle vægge stod der krukker med vilde roser. På dugen lagde vi mørkerøde roser, der vendte ansigtet imod hans plads, som alle vi piger ville gøre.
Ved toget mødte Alices søster Ingeborg hvis ydre var sådan at hun blev omtalt i bladene, hver gang hun viste sig. Hun skulle række ham en tornfri rose til velkomst. Udenfor banegården stod den næste med sin rose. Sådan blev det ved med små mellemrum den korte vej til huset og dagligstuen, hvor frøken Bergler var anbragt på brysselertæppets plet, som hun skulle skjule med sin dronningeagtige pragt.
Til sidst kom jeg frem fra soveværelset i det samme bævende for at en mand ikke kunne tage så meget barnagtighed. Georg Brandes kunne. Han havde den blide stemme. „Jeg blev afbrudt hver gang jeg var kommet i ånde" fortalte han. „En ny skønhed! Men jeg sagde til mig selv at jeg havde tiden for mig. Forbindelsen kunne knyttes igen."

„Polens døtre"

Ved bordet sad han mellem Ingeborg Tutein og Rose Bergler. Og jeg smigrede mig med, at bedre havde han aldrig siddet. Han tog sig ud i lysegråt tøj til det høje lysegrå hår. Der spruglede historier fra ham og gammeldags høviskhed.
Og så kom der noget som fik betydning for mig.
Opildnet af de unge tilhøreres opmærksomhed og bifald udbrød han: „Mine damer jeg kender dronningen af Saba."
Lille stilhed. Jeg ville anbringe en spøg om at det var umuligt nogen kunne overgå os. Men Pytte ... Johannes Magnussens barnlige datter råbte med en finger i vejret: „Jeg ved hvem det er. Det er fru Henningsen."
„Fru Henningsen!" Georg Brandes trak panden op i de dybe forundrede rynker. „Med al respekt for vor elskværdige veninde og værtinde. Nej!"
„Jeg ved hvem det er „smilede jeg til Pytte." En polsk adelsdame som Georg Brandes har skildret i „Tilskueren." Jeg henvendte mig til ham. Og skildret så jeg drømmer om at skrive hendes historie i en roman om fædrelandskærlighed. Må jeg?."
„Gerne for mig" smilede han.

„Så tager jeg til Krakov og studerer polske mennesker."
„De er ikke bange" lo han. „Hauch skrev hele Den polske familie på en kvist i København. Men de må have anbefalinger med. De skal få en skrivelse fra mig ."
Jeg glemte at takke jeg måtte have det hele klart. „Men jeg vil skrive imod fædrelandskærlighed. Overdreven fædrelandskærlighed. Og imod så stor en dyd. Jeg vil forklare al hendes moral ved omgivelsernes umoral."
„Gerne for mig" gentog han og vendte sig til sine blomstrende damer."

I 1900 rejste Agnes Henningsen til Polen for at finde inspiration til den roman, som blev hendes gennembrud. 1901 kom „Polens døtre", det var gået frem for hende i Roskilde. Hun var dog langt fra sikker på, at bogen ville få succes. Johannes V. Jensen havde sagt, at hendes andre bøger var bedre.

Jeppe Aakjær

„Aakjær som skrev skuespil på Svanen i Roskilde havde et helt andet syn på den bog. Men han var jo bare lyriker og blid og bondemand så det turde jeg ikke regne."
Aakjær var en dag stået af toget for at besøge Agnes Henningsen og havde følt sig så godt tilpas i Roskilde, at han opholdt sig længere tid i byen i flere perioder og boede da i Skomagergade 44, hvor han bl.a. skrev sit første skuespil: „Livet på Hegnsgård."

Den første komedie

I 1902 havde Agnes Henningsen fuldført en komedie: „Moralen" og havde sendt den til dr. Mantzius. Nu var der kun at vente. I „Kærlighedens synder" fortalte Agnes Henningsen:
„Jeg kom tidsnok hjem som man gerne gør. Jeg besøgte de to børn i Fredericia ... og saa dem modløse ved afskeden for hvor yndig deres bedstemor end var vilde de helst være hos deres mor. Jeg naaede de højt attraaede stuer i Roskilde, hvor det altid var gaaet os saa straalende ... dog ikke saa godt at jeg kunde have alle fire børn. Der laa ikke noget brev med: Antaget fra Det Kongelige Teater.

Frøken Hansen var storartet som mor, saa jeg havde ikke andet at gøre end at give mig til at arbejde som en far. Men finde paa nyt, naar man venter besked? Jeg kunde kun det forfærdelige: At vente. Jo, og glæde mig til det rige samlende efteraar, der for mig begyndte, saa snart københavnerne kom hjem fra landet."

De 2 faste veninder, Johanne Inger Riis og Rose Bergler, kom som sædvanligt på søndagsbesøg. Stemningen var anspændt, de ventede ligesom husets værtinde på nyt. Riis ændrede stemningen:

„Jeg giver en tur i vognmandens store landauer for at se om skoven er begyndt at falme ligesom vi andre."
Og endelig kom der besked: Manuskriptet retur fra dr. Manzius, men ikke, som Agnes Henningsen først troede, afslag, men at stykket var blevet bedre, men ... Agnes Henningsen fortalte:
„Jeg skreg af glæde: Det skal bare om igen! Det skal bare om igen." Derefter udsatte jeg mig ikke mere for adspredelser, flyttede mig kun fra skrivebordet for at spise eller sove.

Ildebrand

„Kulden kom for tidligt som den altid gør for smaafolk. Den tjenstvillige købmand og vært kunde ikke hitte ud af, hvad der var i vejen med skorstenen. Hver gang vi tændte op fyldtes dagligstuen og mit endnu mindre soveværelse med røg, saa alle vinduer maate op og den dyre kulde kom ind.
En morgen Gustav Wied passerede os på sin første tur troede han der var brand og gik op. Frøken Hansen lindede min dør og vilde melde ham til den skrivende, men kom ikke til orde. Jeg flygtet ind under det lyseblaa kanaltæppe, hvorfra jeg stønnede og lo: „Af fortvivlelse gaar s'gu kællingen i seng."
Hun havde ikke før hørt mig bande og lo med.
Men Gustav Wied skred højtideligt hen til sengen, foldede hænderne og bad: „Gud! Giv mig ... som du lader tabe humøret hver dag i mit lune kastel ... mage til humør."
Dermed skred han hjem til Alice.

Poul og skolen

„Frøken Hansen puslede endnu med kakkelovnen, som forbedrede sig naar det havde brændt længe, da der igen lød trin paa den stille trappe. „Hvad? Løber drengen hjem i første frikvarter?" udbrød hun.
Poul for ind med matroshuen plantet paa de lyse lokker og bleg i sit endnu solbrændte endnu lillebarnsagtige ansigt. „Mor!" Taarerne for ogsaa frem. „Mor! Jeg er blevet nederst!"
Jeg sprang ud af sengen som om jeg derved kunne standse graad. „Det skal du ikke bryde dig om!" raabte jeg.
Han troede ikke jeg havde fattet ulykken og forklarede: „Jeg blev nummer sidst. Jeg blev allernederst!"
Det var svært ikke at hale den fortvivlede ind til sig og kysse hans vellugtende kind ... men med de forældre de børn havde kunde der maaske være anlæg som gjorde kærtegn farlige. Jeg nøjedes med at rive hatten af ham i stuen. „Javel" sagde jeg. „Og saa kan du ikke komme længere ned. Fra nu af kan det kun gaa opad!"
Der glimtede glæde frem i hans stærke blaa øjne. Der gik en praas op for ham og han skulde nok sørge for at holde den tændt.

Søster og Peter Wied ved Maglekildes udløb, som det så ud da Poul Henningsen gik i Forberedelsesskolen i Vandkuranstalten.

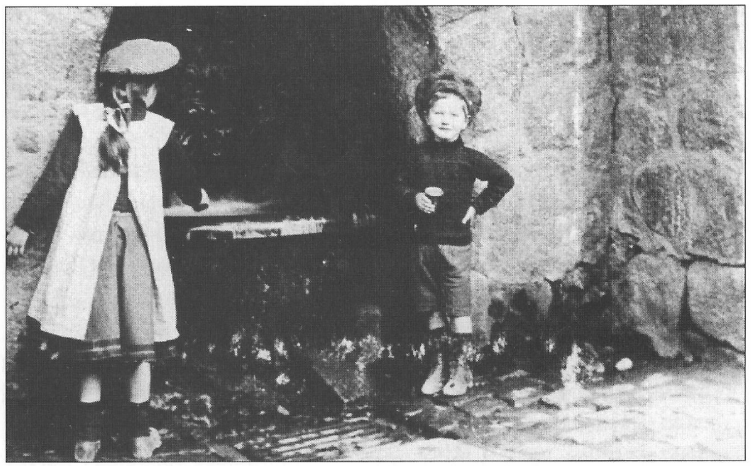

Det tænkte frøken Hansen ogsaa. „De andre bliver sikkert hjulpet med lektierne, men vi regner dig for klog nok til at du kan lære at hjælpe dig selv" sagde hun, fulgte ud og stak ham et stykke kage, at vejen tilbage til skolen ikke skulde blive for streng.
Lykkelige tider."

Poul var kommet i „Forberassen", nærmere betegnet: Forberedelsesskolen til Katedralskolen, som dengang havde til huse i Vandkuranstaltens kompleks i den fløj, der lå midt i gården. Den eneste indgang var gennem Kildehuset i Maglekildestræde. Huset var 6 kantet, og der var klamt og mørkt i rummet, hvor en smal gang førte fra døren, enten til højre eller venstre , rundt om et åbent bassin, inden man gennem den modsatte dør kom videre ind i det gamle vandkurkompleks. Det kunne godt virke uhyggeligt på en lille dreng at gå gennem det klamme Kildehus, hvor Maglekildes vand var i evig bevægelse nede i brønden, måske havde en „venlig sjæl" fortalt Poul om Basilisken, det frygtelige uhyre, som gemte sig ved kilder for ved sit blotte udseende at slå folk ihjel. Løsningen på problemet: at hejse et spejl ned så uhyret så sig selv og sprang i tusinde stykker, må have tiltalt Poul Henningsen. „Forberassen" flyttede senere til Dronning Margrethes Vej og ligger der endnu som Roskilde Private Realskole.

Nytårsløjer

I nytåret 1902 var Agnes Henningsens børn fra Fredericia på besøg: „Der var en færdsel i den stille del af Algade, saa jeg gik til vinduet i den tro, at det var vores fire, som tumlede sig med købmandens tre gæster paa samme alder. Men det var fremmede, der var paa gaden.
Voksne. Flere klynger. Og skævede de ikke op til vores vinduer? Jeg gav mig til at spejde efter nymaanen og glemte dem.
Døren gik op og Tage og købmandens søstersøn sneg sig saa underligt ind ... min sandten fulgt af en politimand. Politiet! Alle skolebørns rædsel!
„Frue" sagde den ranke unge mand. „Disse drenge har ulovligt affyret kinesere fra Deres vinduer."
„Tag det roligt, I to" sagde jeg og klappede de blege drenge.
„Der sker ikke jer noget."
„Frue. Saadan maa De ikke sige" kom det strengt. „Den mindste ligefrem

sigtede paa mig og kastede en kineser i min kasket. Da jeg raabte dem an, skjulte de sig paa Deres loft, hvor jeg tog dem."
Jeg smilede til ham. „De maa meget undskylde at jeg glemmer alt andet naar jeg ser mindreaarige saa skræmt. Er det tilmed min lille jyske søn, som har været den værste? Men man kan da se paa ham at han aldrig mere gør den slags drengestreger. Den anden er ellers saa flink og ogsaa fra en anden by. Nu skal Roskilde nok have lært dem noget."
Jeg trak klokken-tolv-vinen op, udelukkede de to smaa forbrydere og skænkede kun til os andre. „Maa jeg gøre afbigt paa deres vegne."
Den strenge ranke slog hælene sammen og ønskede mig glædeligt nytaar. Tage saa tilbedende fra mig til stjernehimmelen og takkede den Gud, han hørte saa meget godt om i Fredericia."

Esther og Poul

„Det var synd at sige, at jeg ikke havde ro nok. Esther levede mest for skolekammerater og de maatte ikke komme hos os. Hun, som ikke lignede andre børn, skammede sig over, at jeg ikke lignede andre mødre, saa hun sagde til frøken Hansen: Mit højeste ønske er at mor vilde begynde at blive lidt gammel. Poul passede skolen til maade og sine private sysler til fuldkommenhed. Han lavede sig stylter saa høje, at han kunde stige ind over alle byens hegn og gitre ... et eneste trin og han var i en helt fremmed verden. Og han beskrev vandringerne i de øde sneklædte parker og haver, saa jeg ikke vovede af borgerlige grunde at forbyde saa poetiske eventyr."

Esther gik i frk. Lønholts pigeskole, der havde til huse på Roskilde Palæ.

„Moralen"

„Først i februar 1903 kom der en anmodning fra unge skuespillere, som skulde lave en matiné i velgørende øjemed: Om de måtte opføre mit lystspil, Moralen, anbefalet dem af dr. Mantzius!
Jeg rev døren op ud til gangen og raabte ind i børneafdelingen saa det kunde høres helt ned til købmandens: Kom, skynd jer. „Kom alle tre. De vil opføre min komedie ved en forestilling om eftermiddagen."

Forestillingen blev en langt fra vellykket oplevelse, så det var en meget nedtrygt skare, der vendte tilbage til Roskilde:

„Den halve time til Roskilde fløj alligevel bort som den lyse røg fra lokomotivet. Desværre var det til min forundring stadig ikke mørkt ... efter alt, hvad vi havde oplevet.
„Vi skal ikke ligne noget tilbagetog" sagde Riis og satte fødderne fast i over Hestetorvet. Og jeg skrumpede ikke engang sammen foran købmandens vinduer ... tværtimod.

Fernando Møller

Der skulle en venlig Roskilde-Købmand til for at få Agnes Henningsen igang igen:
Den første dag derefter travede jeg mest frem og tilbage og ventede fremmede skridt op ad hønsestigen. Det var altid gaaet mig godt som forfatter og saa havde jeg faaet blomster. Nu det endelig var gaaet galt burde der i det mindste være en som sendte mig en buket med et par trøstende ord. Ikke et brev. Ikke en hilsen.
Da børnene kom fra skole stillede jeg og spurgte hvad de nu skulde? Esther havde møde med en veninde. Poul skulde lave drage sammen med Oluf, som var gadens sorte faar og hans bedste ven. Og der stod jeg og havde ikke mere saa smaa unger at et snus til deres kind kunde faa modgang til at forsvinde.
Men ligesom jeg havde faaet lampen tændt, var der fremmede trin op ad trappen, og jeg røg hen og lukkede døren op før der blev banket paa.
Købmanden! I nyt tøj. Særlig genert! Gjaldt det regningen?
Han bad mig undskylde, men det havde gjort ham saa ondt med de blade.

Han skulde til koldt bord og whist hos Rasmussen og vilde lige have lov til at sige, at saadan et menneske som mig, vilde det komme til at gaa glimrende. Jeg maate kun endelig ikke tro at det hastede.
Og ham havde jeg været kølig imod, fordi veninderne mente at en ungkarl i samme hus let kunde gøre sig forhaabninger ... i sommer havde han nu ogsaa slaaet sig ned hos os under piletræerne ved kilden og til forargelse for Riis pirket mig i ansigtet med et straa.
Nu styrtede jeg ud i køkkenet efter to bajere, fra hans egen butik, og skaalede og takkede for den fine maade, hvorpaa han havde udtrykt det med kontoen.
Han blev saa rørt, at han maatte sætte sig ned og næsten ikke kunde svælge øllet. Jeg drak mit med velbehag. En jeg mindst kunde vente det af havde tænkt paa mig i min nød! Det var nok til at vi længe kunde have det rart i det lille hjem ved jernbaneskraaningen.
Og saa snart han var ude af døren satte jeg mig til at skrive roman til ære for hans tillid."
Det var begyndelsen til romanen: „De spedalske".

Alice og Gustav Wied

Men der var også lyse stunder med selskab hos Alice og Gustav Wied, hvor Agnes Henningsen vandrede rundt i haven med Peter Nansen, som ville have hende til at fortælle, hvad hun havde imod hans litteratur og hun gjorde det - ærligt - for hendes far havde altid indprentet sine døtre at sandheden skulle man sige frem for alt.
Peter Nansen gik rundt i kjole og hvidt med sin frakke på armen og frøs så det knagede. Af høflighed for en dame ville han ikke tage den på. Endelig blev kulden også for meget for hende og hun trak ham op ad trappen ind i varmen. Selskabet havde fået datidens yndlingsdrik, Absinth, og Agnes Henningsen havde fået en lille rus, der føltes behagelig og lidt letsindig. Hun håbede på en god aften, men Peter Nansen skulle til middag med en dame. Agnes Henningsen trak sig tilbage lidt klogere:
„Nu havde jeg lært hvordan en kvinde faar lyst til at give sig hen uden forelskelse. Recepten var: En del Absinth og ni dele ensomhed."

Gæster i Roskilde

Agnes Henningsen holdt af at have gæster, men indimellem kunne det godt virke voldsomt, med mange mennesker i den lille lejlighed og i det lille idylliske Roskilde:
„Først i 1904 skrev min norske veninde og spurgte om jeg midt i februar vilde følge hende til Hamborg og Leipzig ... hun hadede at være alene paa turné. Paavirket af Holger Drachmann var hun i stedet for koncertsangerinde blevet varietetstjerne. Det var lige noget for mig! Og hendes fortryllende selskab. Og alt gratis i 2 maaneder. Jeg svarede at vel skulde jeg skrive skuespil for hvor man har haft sit nederlag skal man tage sin oprejsning, men blæk og papir var nemt at have med paa rejse.

Det var almindeligt endnu i 1890'erne at der var torvedag på Algade, en reminicens fra middelalderen.

Fasterlavn faldt midt i februar og Poul skulde til sin mor Julle og have Esther med. Bedst som frøken Hansen stod og pakkede ind til dem, og jeg skrabede husholdningskassen efter rejsepenge, kom der bud fra købmanden at København kaldte.
Bokkens krystalklare stemme lød i telefonen: „Kan du have tre til middag i aften? Vil du huse Soffi og mig til du og jeg tager til Hamborg? Steen skal bo paa Prindsen. Ingen af os taaler mere storby." Jeg kom tilbage og sagde hvad det drejede sig om. Jeg tilføjede tankefuldt: „Middag halvsyv? Og vi bliver fem i to døgn til fire maaltider dagligt?"

„Det mangler bare andet" svarede frøken Hansen og pakkede videre. „Naar Bokken Lasson skal sørge for sin veninde i to maaneder! Vi har da mine penge. Jeg er ligeglad med, om jeg kan købe kaabe paa udsalg i aar eller til næste aar."

Jeg begynder at glæde mig" sagde jeg og lo af fulde hals. „Hver en af Bokkens søstre er en oplevelse."

„Oliven" udbrød frøken Hansen som huskede alles livretter. „Bokken Lasson skal have oliven, og kaviar. Det bliver svært at faa." Og hun styrtede afsted paa indkøb.

Det lykkedes mig at faa børnene med Vordingborgtoget i sidste minut. Derefter købte jeg blomster hos grønthandleren med daarlig samvittighed, fordi det var paa regning ... og alligevel stolt af min store kredit som kom af at jeg forstod at holde aftaler og flytte om paa forpligtelser."

Soffi Drachmann var så dybt deprimeret at det satte sit tydelige spor på hele selskabet:

Suppen bragte lindring. Det var ogsaa en saa kraftig brisselsuppe, at den maatte vende det lyse op i mennesker, som forstod at nyde.

„Det er veldig hyggeligt å være i et hjem igjen" sagde Bokken.

Saa gav hun sig til at beskrive deres omgang i New York og Bokken beskrev saa levende. Steen gav stikordene og det gjorde han morsomt.

Derefter kom turen til deres omgang i Paris og Kristiania.

Soffi kendte det vel for godt. Bare hun alligevel vilde deltage med lidt venligt minespil! Nej hun plukkede i sin due og puttede ikke engang noget af den i sin lille bedrøvede mund. Hun plukkede bare i den skønt det var saadan unge duer."

Soffi Drachmann fik det ikke bedre og tilsidst foreslog Agnes Henningsen, for at muntre hende op, at de skulle besøge Gustav Wied.

Umiddelbart var Soffi Drachmann ikke meget for ideen og svarede: „Jeg er syk til døden av nye" svarede hun. Og derefter var det næsten som om hun ikke aandede mere".

Hos Alice og Gustav Wied

„Men da de andre hørtes paa trappen, rejste hun sig lysvaagen og gik ud til stumtjeneren og tog sin pels paa. „Nu skal vi alle mand ned til Gustav Wied og se hvordan han er" kommanderede hun, som den der er vant til at blive adlydt. „For nu må her skje noe!"

Alice og Wied sad i dagligstuen og røg og lagde glad overraskede deres piber fra sig. Han gav os alle en omfavnelse og sagde, at ingen var saa velkommen som mine venner. Desuden var jeg svigermor her i huset ... det var mig, der havde foræret ham konen, og jeg var en højt agtet svigermor.

„Og her sad vi og var saa nærved at ærgre os over smaating som vi to kan være" sagde Alice med sædvanlig sindighed. „Vores afkom morer sig ude

Alice og Gustav Wied var Agnes Henningsens faste holdepunkter i Roskilde. Her fotograferet i 1913 til et af Gustav Wieds berømte julekort. Teksten kom til at hedde: 2+2=5.

saa de har sendt afbud. Nu faa vi dog fasterlavnsbordet fuldt." „Slik skulde alt dansk lyde" sagde Bokken.
Og saa spotter de dumme københavnere Alice og spørger: „Kan en godsejerdatter tale med jysk tonefald?" sagde jeg. „Gustav Wied og jeg finder det sprog saa smukt!"
Her i huset kunde jeg være aldeles som jeg vilde. Saa jeg viste om. Jeg var lykkelig gæst i stedet for bekymret værtinde og pralede af alle stuer og alle de mange mærkværdigheder.
Bokken og Steen beundrede antikviteter som borde og vægge og bænke var stopfulde af, mens Gustav Wied fortalte historier om de originaler han havde erhvervet dem hos og var saa morsom han kunne være.
Lysekronen blev tændt i spisestuen og ingenting er saa oplivende som tidligt lys. Der var fastelavnsboller lige fra ovnen med smør og kanel og sukker ligesom vi brugte. Der var likør og whisky. Mon Soffi ikke kunde tage sig sammen her, hvor der var saa festligt? Nej, hun sad med fjerne øjne og drak kaffe og lod os andre om resten. Bokken gjorde hende opmærksom paa de mange sjældenheder der var ogsaa i denne stue.
„Hvem tørker støv av det?" spurgte Soffie.
„Det har De ret i" lo Alice. „De unge piger foragter det. Mig giver det to timers morgengymnastik som vil forhindre, at jeg nogen sinde bliver en tyk kone."
Soffi rakte sin kop frem som om det gjaldt livet at faa den fyldt.
„Får jeg mere kaffe?" Men saa satte hun den ned paa bordet igen. „Det er håbløst. Jeg orker ikke mere. Det er likevel ikke noe som hjælper." Og saa stirrede hun aldeles fortvivlet hen paa Gustav Wied.
Al den yndefulde smerte kunde han ikke udholde. Han forlod sin plads, stillede sig op ad hende og stod der som en af sine saksiske porcellænsfigurer.
„Soffi Drachmann" sagde han, som navnet var en kærlighedserklæring.
„Yndige lille frue. De har det alt for strengt. Jeg kender det. Jeg døjer selv med livslede saa jeg bare vil ud af det hele. Ogsaa bort fra Alice som er den bedste kone jeg kan ønske mig. Hvad skal vi dog gøre for Dem?"
Hun rejste sig, tog ham under armen og forvandledes til en smilende ung dame. „Han er bra nok Deres mand, fru Wied. Han er bra nok, den forgudede Gustav. Men her i denne vakre borgen Deres har dere vel .." „Nu kommer der en ægte Soffi" sagde Steen.
„... har dere vel en togliste?" sluttede hun.
Vi lo over at det var det hele ... og var skuffede over at det var det.

Hun trykkede Gustav Wieds arm og forklarede: I en hel uke har jeg ikke vært mig selv. Men nu vil jeg ta eksempel etter Deres frue som sitter her på et ensomt sted med sin store forfatter og greier det. Jeg vil med en eneste gang ind til Kjøbenhavn og videre med båt op til min egen store dikter."
Dermed gik hun ud af stuen med Gustav Wied.
Alice kunde ikke faa os til at smage hverken paa likør eller whisky, og da hun forstod, at Bokken ikke havde nogen anden tanke end søsteren, lod hun os komme ind i dagligstuen. Men der blev det rent galt, for der kunde vi høre at Soffi var i entreen og tage tøj paa. „Hun vil da ikke gaa uden at sige farvel?" spurgte jeg.
Jo Gustav Wied kom ind alene. Hans smukke mørkeblaa øjne skelede lidt ... saa daarligt taalte han sindsbevægelse. „Jeg skulde hilse og takke" sagde han til sin kone. „Og Dem skulde jeg takke saa varmt" sagde han til mig. „Men hun har det forfærdeligt."
„Skulde du ikke have fulgt hende?" spurgte Alice.
„Ingen maa følge hende. Det skulde jeg endelig sige. Jeg forsikrede hende om, at der var masseer af tid. Men hun piskede af. Det var løbe hun trængte til."
„Hun er for syk." Bokken skyndte sig at takke for al venlighed og komme afsted. „Steen må følge hende til Kjøbenhavn og undvære afskeden ved vores tog. Agnes og jeg skal til Hamborg i aften" forklarede hun Alice.
„Løb bare. Bryd jer ikke om os" sagde Gustav Wied.
De fulgte os begge to ud paa trappen og stod der og tog sig saa smaa og trygge ud. Vi tre andre stormede af uden at have tid til at tale.
Først ved Hestetorvet saa vi Soffi. Da var hun ved at dreje op til banegaarden. Vilde hun ikke engang hjem til os og have sin kuffert.
„Fru Drachmann" raabte jeg, løb som en vild og indhentede hende.
Hun saa paa banegaardsuret, vendte sig roligt om imod mig og trykkede min haand, som om der ikke var det mindste i vejen. „De har vært fryktelig snild imot mig. Og frøken Hansen med. Deres jyske veninne er elskelig men for borgerlig. Gustav Wied likeledes. Elskelig men for borgerlig. At De kan holde det ut!"
Så tog Soffi Drachmann med toget og nu håbende Agnes Henningsen at det skulle blive lidt hyggeligere med de 2 tilbageblevne:
„Paa vores hønsestige-trappe lugtede der lifligt. Og nu skulde vi have vores sidste middag.

Til den var kaviaren gemt. Siden den lille melankolske var borte kunde jeg tænke mig et maaltid med overraskelsesudbrud! Det vilde være rart, om der kunde blive hygge ved de sidste timer med Steen, inden vi rejste bort i to maaneder.

Indpakningen var overstaaet ... det letter altid. De kom ind med velvillige miner. Da Steen fik øje paa kaviaren fik han virkelig det oplivende udtryk, han havde haft hos Wieds.

„Jeg har lige været til en herremiddag hvor Peter Nansen var den mest celebre gæst" fortalte han. „Da værten bød cigarer kikkede Nansen ugenert paa mærket og snøvlede: „Klingemann ... nej tak."

Bokken rakte han kaviaren. Han kikkede ugenert paa mærket og efterlignede Nansens snøvlen: „Klingemann ... nej tak."

Det betød at det var daarlig kaviar. Og to taarer sprang ud af mine forfængelige øjne.

„Nej vet du hvad, Steen?" udbrød Bokken. „Nu har vi tre sønderrevne også fått henne nervøs! Stakkars liten."

„Fru Henningsen maa høre til dem, der holder mest af mig, siden jeg lader min depression gaa ud over hende" sagde han og gad ikke gøre den mindste undskyldning."

Det blev ikke bedre, det var tungsind det hele. Et hverdagsdrama havde udspillet sig i stilfærdighed i det lille Roskilde, og Bokken og Agnes Henningsen tog af sted som planlagt.

Hverdag igen

Omsider vendte Agnes Henningsen hjem. Meget lidt havde forandret sig, mindst af alt hendes økonomiske kvaler:

„Roskilde lignede sig selv som den skulde. Poul vilde stadig have at baade hans frøken Hansen og hans mor skulde være hjemme. Esther sagde, at jeg havde udviklet mig til det bedre, saa hun kunde bekvemme sig til at vise mig til veninderne. Saa fik hun sit første fødselsdagsselskab og var stolt flere dage efter.

Hos os trivedes kreditten takke være min holden-løfter og ellers levere en ny dato længe før tiden. Vores egen købmands tillid var saa stor at den ligefrem var til at leve af. Indtil hver termin. Da maatte der skaffes kontanter. Og juni termin det var nu."

Alice og antagelig Søster Wied, måske er Esther Henningsen også med på denne lille udflugt. Foto Kr. Hude o. 1900.

Hun talte med de trofaste veninder om problemet, skulle svogrerne holde for eller andre?.Agnes Henningsen selv var ikke rigtig nærværende:

„Jeg kiggede ud over de smaa huse og store marker til piletræstedet, hvor vi tre veninder altid hengav os til ærgerrige drømme paa mine vegne. Endnu var jeg da saa ny som forfatter, at man ikke kunde regne min fattigdom. Det vigtigste maal var stadig at lægge en sten til sandhedens store bygning. Men for børnene var det vigtigt at jeg kunde klare mig. Vær til, Vorherre, bad jeg op til det høje blaa. Lad det gaa mig saadan i aar at jeg faar de to Fredericia-børn!

Det var en tosset vane at tigge en himmelsk herre jeg ikke troede paa. Troede jeg paa en jordisk som af fri vilje vilde tage sig af mine besværligheder? I franske romaner flød det med den slags kavalerer i alle aldre. Rose Bergler vidste om flere her ... lidt ældre. Men jeg havde aldrig oplevet et mandligt væsen, som havde baade lyst og evne til at hjælpe en lille familie, han ikke havde æren af.

Jeg satte mig hos veninderne, drak min kaffe i eet drag og lo. „Nu jeg er moden lover jeg at se at komme til at synes om en rig mand. Og da vil jeg udnytte ham som var jeg en stor historisk hetære".

„Mor! Mor!" Det var Esther som tillod sig at raabe ude fra trappen og saa maatte det være en sag som forkom hende vigtig. Hun kom hæsblæsende ind og stak mig et telegram i haanden. „Budet har faaet penge. Vi saa ham fra vinduet."

Jeg agerede roligt. „Det er fra Skagen." Jeg læste det barmhjertigt højt med det samme: „Bokken og Mischa kommer den 15. Vi venter Dem. Soffi og Holger Drachmann."
„De penge skal nok blive skaffet" sagde Rose Bergler."

Esthers konfirmation

Agnes Henningsen havde det ikke altid let med datteren Esther, som meget gerne ville have, at hendes mor faldt lidt mere ind i lillebyens dagligdag, end hun gjorde. Desuden ville Esther være som andre piger i den alder og i „Dødsfjend - hjerteskær," fortalte Agnes Henningsen:
En oktoberdag 1904, sad der i Roskilde Domkirke en række nyklippede og renskurede drenge og en række hvidklædte piger. Hende med den lyse fletning omkring hovedet var min. Og var hun ikke den allersødeste?
Mens jeg betragtede hver en af de højtidelige menneskebørn, fandt jeg ud af, at der var adskillige, som tog sig ud af mere end den lille blege, der tilhørte mig. Naa ja, sagde jeg til mig selv. Vær vis på at ingen af dem er så ejendommelige som Esther.
Orglet bruste. De svulmende toner var ligeså farlige som al anden musik. Mit sind bruste med, minder fra min kirketid strømmede til og vennerne fra den gang viste sig for mine beundrende øjne. Præsten i Ho og mine svigerforældre. Alle fire havde de levet i det de kaldte gudsfrygt men det var gudstillid ... tillid til det gode over al forstand. Nu var jeg igen lige ved at misunde dem ... bare fordi der var så stemningsfuldt under de høje hvælvinger.
Præsten talte. Jeg kunne unde ham og især de unge, at nu kom der noget som fængede. Der kom kun de ting vi kendte ... og det måtte også være svært at finde ny ord og billeder i saa gammel en sag. Så prøvede jeg at høre med de unges ører ... på deres vegne. Sætningerne gled forbi mig som en irriterende lyd.
Men se hvor de små højtidige lyttede. Eller sad de måske bare pænt? Min sad ikke engang pænt opdagede jeg! Næsten umærkeligt drejede hun hoved og ledte mellem menigheden. Endelig fandt hun Lise ... den bedste veninde ... og blinkede svagt til hende. Mon hun så kunne få fred? Tro ikke det. Stadig næsten umærkeligt og også ustandseligt drejede hun øjne til hun fik færten af en ny som var hendes opmærksomhed værd. Hun kikkede efter

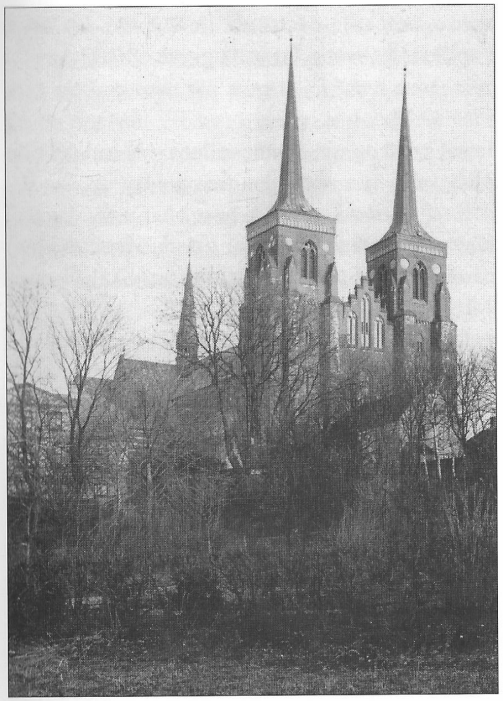

Roskilde Domkirke set en forårsdag fra Klokkervænget. Fotograferet af Kr. Hude. Agnes Henningsen skulle ikke gå langt for at se smukke haver.

bekendte som i en mellemakt! Så havde hun narret mig! På selve skærtorsdag var hun sagte gledet hen til mit skrivebord og havde beklaget at hun måtte gøre mig imod, men hun var nødt til at gå til præst, hvad jeg så kunne finde på at sige til det. Jeg spurgte, hvorfor hun dog ville spille den komedie. Og hun svarede, at hun kunne ikke gøre for det, men hun var kommen til at tro ligesom Elli og nu sad den lille djævel og var ikke andet end verdslighed under de historiske hvælvinger, som fik os andre til at længes efter ædelhed og tro!
Jeg blev tør i halsen af forargelse. Det krilrede og tegnede til et hosteanfald der rungede. Siden jeg ikke kunne ses fra prædikestolen ville det forstyrre præsten mindre, hvis jeg listede ud. Jeg listede ud med en søsyg mine.
Der var tomt på pladsen mellem den ærværdige kongekirke og de gamle smalle borgerhuse. Ikke et ansigt bag de velplejede vinduer, hvor potte-

planter og ruder var lige blanke. Den kølige solskinsluft lindrede. Jeg fandt trøst i, at Esther dog ikke spillede komedie for at få gaver eller klæder ... hendes lidenskab var at give. Men hvad fejler man når man endelig skal bære sig ad som alle andre?
Til min forundring strittede jeg imod og var så træt og tung. Nu sad det lille pigebarn derinde i al højtiden, uden mor som uden far og uden tro, konfirmeret til ingen verdens nytte. Af og til måtte det da gøre ondt inde i hende? En villahave betog mig, så jeg blev stående. Særlig ligeglad med at ejere afskyer at blive begloet på deres areal ... ja særlig trodsig. Skal vi, som ingenting har, ikke have lov til at glæde os over de andres?
Det var frugthaven, som betog mig og at æblerne endnu ikke var plukket. En ældgammel Gravensten bar som et træ i sin bedste alder og det var i alle nuancer ... rødkindede faste æbler og de gulgrønne skøre, som får ens tænder til at løbe i vand bare ved tanken. Rigtige Pigeoner der var krydrede som selve synden flammede imellem de tætte blade. Over et parti lave Cox Orange i solskinsfarver blinkede fjorden veltilfreds. Jorden var dejlig så jeg løftede ansigtet imod himmelen og bad en jordisk bøn for min lille ufattelige pige: Lad hende snart opleve lykken og blive til at forstå. Lykken havde for mig som for de fleste kvinder været en mand. Hvor mange lidelser, der end fulgte med de mænd, ville jeg ikke have undværet nogen af dem. Sådan ønskede jeg det også for mine døtre. De måtte ikke høre til dem, der fordrer alt ... og ikke engang, hvis de hørte til dem der giver alt."

Og så gnaver erindringen om Karen Hammerich og Gustav Esmann i hende. Hvordan hun havde mødt dem begge uden rigtig at have hørt deres råb om hjælp inden den store tragedie, hvor Karen Hammerich i vrede over, at hendes elskede Gustav Esmann ikke ville være hende tro, skød ham og derefter sig selv. Men livet måtte gå videre:
Jeg hørte orglet bruse og det var afskedsbrusen og jeg skulle videre. Da jeg nåede op på kirkepladsen mærkede jeg, hvor Esthers ageren var blevet til en mindre begivenhed. Det var jo kun rimeligt, at hun ikke var så voksen som vi andre i den alder. Hendes lille hjem var uden sorger ... de udviklende sorger. Frøken Hansen holdt mest af hende og opfyldte alle hendes ønsker og er der noget, som kan få barnlighed til at blive på stedet, er det forkælelse. Nu ville jeg høre op med at være bedrøvet over så små ting.
Der holdt allerede køretøjer i række foran kirken. Konfirmander med forældre og søskende blev stoppet ind. Vi skulle jo bare gå de par skridt, så jeg blev stående i rimelig afstand og var nem at få øje på. Esther havde nok ledt efter mig, for hun var den allersidste og omgivet af skolekammerater. Hun havde fået røde kinder og stærke øjne, så hun var sikkert ude for beundring, som hun næsten altid var. Ved synet af mig lyste hun endnu mere op ... nu var hendes højeste ønske ikke mere at mor ville begynde at blive lidt gammel, nu var hun stolt af min ungdommelighed. Hun gav et kast med hovedet, som betød, at jeg skulle komme over og hilse på veninder og have en venlig bemærkning til hver. Men jeg var alligevel for ophidset af tragedie til at gå lige over i lystspil og blev hvor jeg var, følte at jeg desværre tog mig syg og muggen ud.
På vejen tilbage ad Algade fik Esther at vide, hvad moderen syntes om hendes opførsel, men Esther tog sig irettesættelsen let og efterhånden indså Agnes Henningsen, at hun ikke fik noget ud af at være muggen. Det blev til en hyggelig konfirmationsfrokost sammen med Esthers bedste veninde i Roskilde og tegneren Brix, som havde følt sig ensom i hovedstaden og nu kom til frokost med blomster til konfirmanden. I glædesrusen over at se ham, foreslår Agnes Henningsen, at de skal tage på udflugt, men besinder sig:

En af klasserne i Frk. Lønholts Pigeskole, den senere Duebrødre skole.

„Vi skal hjem i vores fattigmandslejlighed til frøken Hansens mad, som er god. Der findes nu een ting, som vil minde dig om vores fortovscafé i Paris, hvor omnibushestene vandede lige op af os, og det er staldlugten fra købmandens gård. Jeg holder af det. Jeg holder af alting i det hus. Af alting i Roskilde."

Ny kærlighed og gæster

I 1904 blev det til skuespillet „Den uovervindelige", og i 1905 til romanen „Lykken".

Agnes Henningsen var forelsket igen. I sine erindringer hedder genstanden for hendes følelser Ole Osborne også kaldt „Lille ny." Hun ventede ham til Roskilde.

Telegrammet var en skuffelse. Kun: Passer det Dem at modtage os en af de følgende tre dage. Og foruden Osborne stod der Soffi Drachmann under.

Sådan som jeg havde skyndt mig hjem for at se, hvad han skrev til mig! Sammen med de københavnske varer havde jeg givet frøken Hansen meddelelse om middagen, og from og tjenstvillig var hun styrtet i byen efter det vi manglede. Børnene var hos hver sin skolekammerat. Jeg var alene hjemme og kunne sidde her ved dagligstueskrivebordet med overtøjet på og være så lammet jeg ville.

De tre dage lammede mig. De gik fra den tid, han og jeg plejede at have sammen, og så burde han have undgået fru Drachmann.

Poul

Jaloux og ked af det faldt hun helt i staver over deres fælles veninder, da døren til vores trappe faldt i med et frygteligt knald. Da var det min ubetænksomme søn ... de to kvindevæsener huskede altid at det skulle ske forsigtigt... Der var det ejendommelige ved den dreng, at enten han så knaldede med døren, eller en enkelt gang lod være, føltes det, som en lykke når han viste sig.Og det kom af, at vi var en lykke for ham ... frøken Hansen og jeg.

Vi skulle helst være hjemme begge to. Han var dog tilfreds med en. Men hændte det, at huset stod tomt et kvarterstid, sank han ned på trappen og kunne ikke røre sig for sorg. Jeg hørte ham kalde: „Frøken Hansen" og rive

køkkendøren op. Derpå spisestuedøren, og nu blev hans stemme ganske lille: „Er du da slet ikke hjemme?"

Vi mødtes i dagligstuedøren og det kan nok være hans stemme voksede: „Mor, åh er du kommen!" Og jeg måtte klemme armene ind til kroppen for ikke at trække ham ind til mig, hvad jeg anså for skadeligt.

Han så sig om med velbehag. „Jeg ved ikke hvad vi mangler her i huset men blomster mangler vi da aldrig", sagde han, og pillede ved en moden rose så bladene faldt. „Blix' er nu de fineste."

Han pillede med en skoledrengs hånd, som trængte til at vaskes, men der kunne man tale om hånd ... en fornem en med højt hvælvede negle ... og jeg holdt min mund med vaskningen, nu han lige var kommen så trygt i havn, og der udstrålede en glæde fra ham, så jeg bare trængte til at glæde ham endnu mere. „Jeg har chokolader med fra Blix ikke mindst for frøken Hansens skyld", fortalte jeg. „Han kommer igen i morgen aften, men så skal Esther og du i teatret på Prindsen. Jeg har også en skitsebog og blyanter med fra Blix, for han synes du tegner så godt."

Forberedelserne

Skuffelsen over telegrammet var glemt, og forberedelserne til den fine middag gik i gang, dagen nærmede sig: „En halv time før den fine middag forstod jeg først hvor belastet vores hus var. Da jeg vovede mig frem i køkkendøren så jeg fem halvvåde servietter hænge og svirre over de to gasapparater. „Går det an?" spurgte jeg. „Havde vi virkelig ikke flere rene? Når de at blive tørre?" Frøken Hansen svarede at bare jeg holdt mig fra køkkenet, hvor der kun var plads til een, ville alting blive, som det skulle til rette tid ganske som sædvanlig.

Inden havde jeg drejet på alt så det tog sig bedre ud. Hver ting. Hver blomst. Bordet havde jeg dækket med så mange farver og finesser, at gæsterne ville glemme de billige egetræsmøbler, som jeg havde valgt til mit udstyr i min attenårige uvidenhed. Nu manglede jeg kun at tænde stearinlysene, det var for tidligt.

Men der var kun ti lys, og hvor alting dog var dyrt! Jeg tændte de seks i den lille messinglysekrone, som var min stolthed, stod og nød dagligstuen i den flatterende belysning. Pletten, midt på det lyse brysselertæppe skulle man ligefrem lede efter. Derpå tændte jeg på skrivebordene ... også på det i mit

enlige soveværelse ... til gæster stod døren altid åben, for det var det yndigste boudoir, med gamle mahognimøbler og smyrnatæppe samt hvidgule gardiner med stærkere gule roser. Når der, som nu var anbragt buketter på de mest medtagne steder, var her yndigt over alt. Ih, jeg ville lade stå åbent ud til gangen og ind til spisestuen, så det hele virkede som eet lyst varmt rum, til vi var vel anbragt ved bordet.

Stumtjeneren i gangen gav mig en idé. Jeg bandt et hvidt forklæde om mig og satte en kniplingsklud på hovedet. Så stod jeg igen i den forbudte køkkendør og meldte: „Her ser De den som modtager gæsternes tøj." Frøken Hansen svarede uden at se op fra strygningen af servietterne, at jeg snart var for fyldig ... ja hun vidste godt, at det forlangte doktoren ... men for tyk var jeg blevet til at spille stuepige. Lidt utilfreds opgav jeg rollen og gemte de hvide klude. Da var der ikke andet at gøre, end det værste jeg vidste: Vente! Det var nu ikke den sygelige kval, når det var flere man ventede på, som når det kun var een ... var ham. Men han skulle komme her for første gang! Det at han vil komme er da nok til at slukke al tvivl, tænkte jeg. Det er mig han holder af. Og jeg gav mig til at svinge med armene og fik alle bekymringer til at glide af mig i det festlige hus.

Københavntoget dundrede forbi så sovekammervinduerne rystede. Toget tudede langt. Toget holdt. Nu stod de fire navnkundige gæster af. Om ti minutter var de her. Jeg gik op og ned ad gulvet og sang det lidt banale mig så kære vers af Holger Drachmann:

Du kommer saa er alting godt
og alt det onde glemt.
Da er min Vraa et Marmorslot
og i mit bryst har Sangens Drot.
De bedste Strenge stemt."

Gæsterne kommer

„Fodtrin hen imod vores gadedør. Stemmer af den slags, som ejer det hele. Det var Soffi Drachmanns muntre norsk som gik igennem.

Hun steg op ad hønsestigen, dirrende af liv og lykke og med en grå stenkrukke i hånden. „Vi vet at alle blomstergjenstandene er optatt og bringer selv vaser. Blix har den anden. Bare Soffi ... lille frøken Hansen" råbte hun ud i køkkenet. „Her bak mig har De G.B." Hun trak hende ud ved albuen for hendes hånd var våd. „Og hr. professor ... dette er den celebre husdamen som kjenner alle Deres værker."

Georg Brandes trak lidt forlegen i sin urkæde, hilste på os, og hængte som første mand sin frakke på stumtjeneren. Blix trykkede frøken Hansens hånd, satte nummer to stenkrukke fra sig og så ud, som om han kunne tænke sig at forlade den overfyldte gang. „Ind til venstre" sagde jeg og viste på den åbne dagligstuedør, før jeg vendte min opmærksomhed imod den sidste gæst.

Skibsreder Ole Osborne fra Bergen steg stor og bred op ad den smalle loftstrappe uden at behøve at tage den på skrå, skønt han var belæsset med to lange papæsker. Hvorfor mon to? tænkte jeg flygtigt. Han var her! Rhinskvinen stod parat! Hummeren lå på sit leje af gult og grønt! „Velkommen" sagde jeg, og klemte ham om armen, siden hænderne var optaget. „Vi skal til bords med det samme."

Middagen

Hvad Agnes Henningsen gav selskabet som mellemret, ved vi ikke, men med hovedretten er det noget andet:

Georg Brandes smalle skælmske øjne betragtede mig med anerkendelse da tredje ret kom ind, og han udtalte sig for en gangs skyld om bordets glæder:

„Denne form for ænder forekommer ellers kun på Bæuf à la mode i Paris. Der nød husets frue mig bekendt dem kun een gang. Og nu lader hendes nåde ... hendes flinkhed ... dem servere i Roskilde."

Desserten var karamelbudding. Bagefter gik man over gangen ind i dagligstuen til kaffe, cognac og likører.

Hverdagen er tilbage

Dagen efter det fine selskab, som forøvrigt gjorde at Agnes Henningsen igen var pengeløs, var hverdagen tilbage:

Det er altid overvindelse at begynde på et nyt kapitel og en udsøgt nydelse at file på det gamle. Dagen efter, at Osborne havde sagt de storslåede ting til mig, filede jeg med særlig styrke fra den tidlige morgen til hen imod aften, hvor der kun var den sure svie tilbage: At tage fat med digteriet. Tænk så dansede ideerne om i min lykkelige pande, som komiske nisser og næsten ens, så det var svært at vælge. „Kil på med den første den bedste idé" sagde jeg højt, som den erfarne skribent. „Udført med omhu bliver den straks det eneste rigtige."

Jeg havde digtet en halv snes linjer, da ekspressen, som ikke holder i Roskilde fløjtede i det fjerne. Mine linjer var for ufuldbårne til at fængsle. Jeg rejste mig og tog et pust ved vinduet. Nu kommer toget, som har forbindelse helt ned til Konstantinopel, tænkte jeg ømt uden spor af fortrydelse. Falsterbo passede mig bedre. Hvis det nu ikke var synd for den lille ny, som elskede ny steder. Jeg kunne aldrig blive ked af en købstad, som var lukket med et markled, for at køer og får kunne gå løse i gaderne.

Toget lod vente paa sig."

På tourne igen

Samme år tog Agnes Henningsen på tourne med Bokken. Hun havde fået en slem bronkitis og måtte ligge syg i København om dagen, om aftenen læste hun op på Sommerlyst. Hendes stemme var medtaget, men det klaredes ved hjælp af chartreuse med æggeblomme, og publikum blev ved med at være elskværdigt.

Den sidste dag før den store tourne til danske provinsbyer tog jeg til Roskilde, for jeg måtte da lige sige farvel. Frøken Hansen havde sørget for, at Poul var hjemme i det store frikvarter. Jeg havde lidt med hjem til ham. Men den nemme dreng forekom mig særlig melankolsk, og bedst som jeg sad med ham, kom jeg til at længes efter ham, så det gjorde ondt ... længes efter hverdagen sammen med ham. Så fulgte jeg ham til skolen og smuttede ind hos Wieds for at beklage mig til Alice over, at jeg nu igen skulle være længe borte og for at nyde godt af hendes fornuftige trøst."

Gustav Wied og den romanskrivende hetære

„Det var en trøst bare at se Kastellet ... hvidt og velplejet ... i den store have, som mindede om Alice og min aldrig forvundne herregårdsbarndom. Al den herlighed kom min lille søn til gode, når han tumlede her sammen med Johan Wied, der var på samme alder. Ingen svarede på min ringning. Jeg syntes ikke om det, men jeg tillod mig at ringe igen og stærkt. Kastellet var lige dødt. Jeg så mig beundrende om og forventningsfuldt. Sensommerhaven får alle længsler til at blusse.

Endelig bekvemmede jeg mig til at gå. Lågen knirkede som for at gøre sig en ekstra anstrengelse og den blev hørt!

Gustav Wied råbte nede fra buskadset ved karussedammen: „Hov, er det virkelig Dem. Jeg troede bare det var et bud. Kvinder og børn er på tur. Gartner Gustav er her."

Gartner Gustav! Så var han i godt lune og jeg ilede til.

Jeg havde ikke set så små mandfolketræsko, som dem han bar. Det måtte være et drengenummer, de var besat med lerklumper, som gjorde dem endnu mindre. Ellers fornægtede hans pyntelighed sig ikke. Han var i en flunkende overall med et højrødt tørklæde i brystlommen og mørkeblå, som hans altid funklende øjne, der foreløbig var fæstet på jorden. Han gik sådan op i sin graven, at han måtte tage endnu et spadestik.

Agnes Henningsen fotograferet af Kristian Hude, mens hun boede i Roskilde.

„Hvor er de dog dygtig" skyndte jeg mig at sige.

Straks han så på mig, opdagede han min ynkelighed. „Barn dog. De er jo syg."

„Undskyld at jeg er byltret ind som en bonde" sagde jeg. „Men i morgen tidlig rejser Bokken og jeg ud for at erobre det gan-

ske land. Og jeg må bevare det eneste bladene roste mig for: Stemmen."
„Stemmen har De mistet. Livet mister De, hvis De ikke bliver hjemme i køjen. Ind med os." Han hadede ethvert brud på sine vaner og udstødte et inderligt suk: „Ind med os og nedsvælg en whisky i utide." Han ville sætte spaden fra sig.
Jeg klemte hans hånd fast om værktøjet. „I skal bare tage jer lidt af Poul. Klokken fem skal jeg på Vesterbrogade interviewes af Christian Rimestad."
„Til Adresseavisen? Det er jeg også blevet" sagde han, og satte alligevel spaden bort. „Og jeg lovpriste Deres bog." Han afleverede et buk. „Lykken som jeg herved takker for. Jeg kaldte den: Et lille vidunder af ynde. Sven Lange og Sophus Michaëlis og var det Louis Levy der havde sagt noget lignende."
Jeg sprang højt i vejret. Det her var til at blive rask af! Bogen var lige kommen. Den foregik på min svogers kuldamper og vi sejlede de steder, hvor jeg havde sejlet. Men i bogen havde jeg gjort Lille ny til kaptajn, den handlede kun om os, og jeg vidste ikke om han syntes om det. Så det her var da til at blive rask af på stedet!
„Tag det lidt mere med ro" bad Gustav Wied og strøg sig over panden. „Det kan ikke blive ved med at være en overraskelse for Dem, at Deres mandlige kolleger beundrer Dem."
Først snurrede jeg ham om så gav jeg ham en kraftig omfavnelse. „Nej aldrig er nogen forfatterinde blevet forvænt, som jeg bliver det af alle jer!"
Han glattede på sit tøj. „Naturligvis er det i Adresseavisen en glimrende reklame for en pigeperson, og vi under Dem det. Vi syntes alle som en at De fortjener en tapperhedsmedalje."
„De synes det bare fordi min kakkelovn ryger og nu er det forbi. Men nu løber jeg ikke til toget. Nu danser jeg til toget." „Nu danser jeg med" sagde han og så lige uoplagt ud. „Jeg følger Dem. Jeg skal bare rense mine træsko." Og han fandt sig en gren som han gav sig til at rippe.
Jeg havde ikke tid! Men Wieds var så meget for mig, deres uangribelighed støttede mig i de københavnske kredse og lettede tilværelsen for børnene her i byen, så jeg havde ikke i sinde at skride ind før i sidste øjeblik.
„Det er for resten ikke alle deres mandlige kolleger, som vil støtte Dem" sagde han, og fjernede den sidste lerklump. „Bevar mig nej. Mandfolk kan også være misundelige. Desværre er jeg nødt til at underrette Dem om en fornærmelse, også af en kvinde."
Med æresbegreber var han gammeldags, man kunne vel heller ikke helt

undgå borgerlighed, når man boede så godt som på Kastellet og omgikkes så store folk? Jeg sagde: „Det eneste man ikke skal med fornærmelser er, at lære dem at kende."
„Denne gang er det så groft, at vi ikke har lov til at finde os i det" sagde han, og gav sig til at begrave pinden, han havde renset træsko med. Ak og ve. Emma Gad havde nylig betroet mig, at den ellers så taktfulde Wied i sommer, på hendes og admiralens landsted, ikke havde lukket munden op ved middagen, nej, knap nok til at spise. Efter bordet halede han hende ud i gangen, hvor han uden videre stak i sin frakke, mens han erklærede: Jeg tåler ikke samme luft som hr. forfatter Karl Larsen. Har De ikke set hvor nedsættende han skriver om fru Henningsen? I øjeblikket pudsede han hænder med en ren klud, han havde i baglommen. Omhyggeligt. Imens talte jeg beroligende til mig selv: Husk at ingen er så rørende imod dig og dine. Vil han nu igen tage sig af din tvivlsomme ære, så du er nød til at protestere, må det ske udsøgt forsigtigt.
Endelig tog han mig under armen og bevægede os hen imod lågen. Men endnu kunne han ikke tage sig sammen til at komme med fornærmelsen. Kunne det være så pinligt at rykke ud med? Så brast det ud af mig, før jeg anede det: „Gustav Wied. Må folk med andre meninger ikke have lov til at angribe mig for mine?"
„Jo-o. Jo-o. Hvis det sker høfligt og varsomt."
„Hvorfor ikke krast? De og jeg er jo krasse når vi skriver."
„Dette her er en blodig fornærmelse, og ment som en blodig fornærmelse."
„Er De ikke for sårbar på mine vegne? Bliver en såkaldt selverhvervende kvinde ikke latterlig, når riddere ustandseligt bryder lanser for hendes skyld?"
„Så hør da min kære." Han stillede sig foran mig, som en læge overfor en patient på besvimelsesstadiet, og sagde så langsomt, at der var pause mellem hvert ord: „Deres kvindelige kollega fru Gyrithe Lemche har til en avis beklaget, at der nu i hendes fædreland findes: Romanskrivende hetærer!"
Da måtte jeg smile.
„Menneskebarn" råbte han. „Det kan jo kun være Dem!" Jeg så ind i haven til lunden, hvor Gustav Wied havde sat mindestøtter for sine døde venner. Jeg sagde navnene for mig selv og tænkte, at de alle havde været noget særligt og noget for sig selv. Ikke en havde haft de gængse meninger.
„Hvad står De og drømmer om?" spurgte han. „Hvad kroer De Dem af?"

„Jeg er stolt af, at alle dem, De har rejst mindesøjlerne for er ejendommelige sjæle" svarede jeg. „Det er vi også. De især. Hos mig er det mærkeligste måske at jeg synes: Romanskrivende hetære er noget sjældent og stort."
„Det er ikke Dem der er tale om, men Gyrithe Lemche" svarede han. Jeg kikkede igen drømmende hen til mindelunden. „Fru Lemche stakkel er jo kun romanskrivende. Hetære skal der så meget mere til!" Så foldede Gustav Wied sine små jordplettede hænder og holdt dem hen foran mig: „Gud velsigne Dem. Jeg mener: Gid skæbnen vil være Dem så god som De fortjener."
Et af Kastellets mange ure slog så heftigt, at det kunne høres helt her ud.
„Toget" sagde jeg og løb.
„Hov. Hov" råbte han og fulgte ud på vejen. „Der er en betingelse for at jeg forholder mig rolig. Udlever den romanskrivende hetære til Rimestad. Det skal med i interviewet. Og det i dag."

Esthers drøm

Der var andre selskaber i Roskilde, både hos Agnes Henningsen og Gustav Wied. Nu var Esther blevet voksen og hendes drøm var at blive skuespiller. Nu var hun på vej tilbage efter at have aflagt prøve: Jeg tyssede. Trin på trappen. Frøken Hansen trådte forskrækket til side, og der stod det blege barn og anbragte sit tøj på stumtjeneren ... hvis det var gået godt, ville hun have styrtet ind med det på, skønt det var forbudt!
Så kunne Esther fortælle at dommen havde lydt: „Lille frøken De ejer ikke gnist af talent."

Samtidig var familien Henningsens ophold i Roskilde ved at være slut: Bekymringer holder af at forsamle sig. Der mødte en allerede næste morgen. Værten stillede og snøftede værre end nogensinde af forlegenhed. Han skulle giftes til efteråret. Desværre. Nej, ikke desværre giftes, desværre bebo hele huset, om jeg ikke troede hr. Wied som gik så meget omkring kunne skaffe mig en bopæl. Hele byen ville så gerne beholde os.
Det lykkedes hverken for Gustav Wied eller for nogen anden. Jeg ville så nødig fra Roskilde, hvor vi i syv år aldrig havde været syge, hvor det hele tiden var gået op ad. Men der kom lyspunkter og de optrådte også på rad. Værten tilbød mig en sum for at flytte til sommerferien ... så det betød ingen husleje

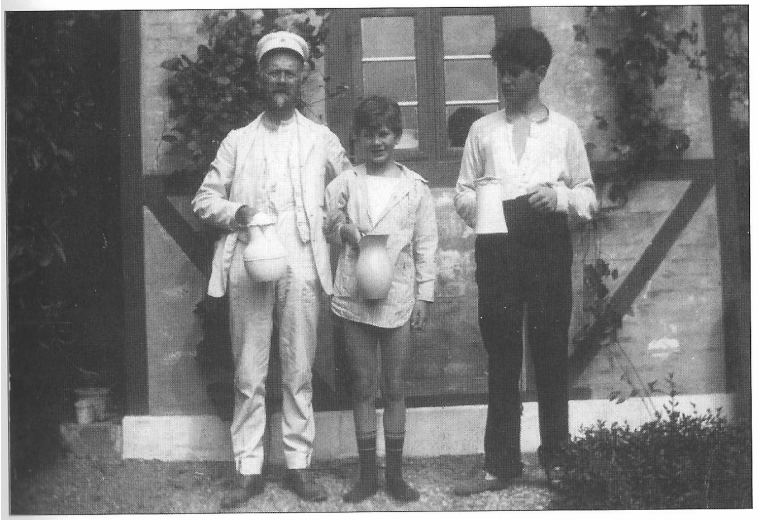

Også Alice Wied fotograferede. Her husets herre og hans sønner i 1913. Billedet har titlen „Søndagsvasken".

længe. En rar Roskildesnedker købte mine hæslige spisestuemøbler og lavede mig nogen, som ville tage sig ud i den Frederiksbergske lejlighed."

Roskildetiden randt ud.

Det havde været nogle gode år i Roskilde. Ikke mindst for Agnes Henningsen, som her havde skrevet sin gennembrudsroman, men hendes hovedværk de 8 erindringsbind med de fængslende titler:

Let gang på jord	Dødsfjende - Hjertenskær
Letsindighedens gave	Jeg er levemand
Byen erobret	Den rige fugl
Kærlighedens synder	Skygger over vejen

Disse skulle først udkomme 1941-1955. Det er i 3 af bindene:
"Byen erobret", "Kærlighedens synder", Dødsfjende-Hjertenskær", der gives disse dejlige glimt fra syv år i Roskilde, hvor byen ikke havde besøg af „Den rige fugl", langt fra - men af en ret så anderledes fugl.